

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 210/08-22

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. novembra 2008 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka v konaní o sťažnosti F. T., Česká republika, zastúpeného advokátkou JUDr. E. V., K., vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo F. T. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94 porušené bolo.

2. F. T. priznáva finančné zadosťučinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice I povinný zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Košice I je povinný uhradiť F. T. trovy právneho zastúpenia v sume 7 118 Sk (slovom sedemtisícstoosemnaásť slovenských korún) na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. L. V., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. februára 2008 doručená sťažnosť F. T. (ďalej len „sťažovateľ“) vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že k namietanému porušeniu označeného práva malo dôjsť v napadnutom konaní pôvodne vedenom pod sp. zn. 15 C 792/94 a toho času vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94, ktoré sa začalo 3. októbra 1994 na základe návrhu na začatie konania (žaloby) podaného sťažovateľom spolu s ďalšími žalobcami proti žalovanej T. V predmetnej veci sa sťažovateľ domáha odstránenia neoprávnenej stavby žalovanej postavenej na pozemku parc. číslo 6993/2, zapísanej v katastri nehnuteľností na liste vlastníctva (ďalej len „LV“) č. 10258, katastrálne územie K., a argumentuje tým, že spolu s inými žalobcami sú podielovými spoluvlastníkmi predmetnej nehnuteľnosti, nepreviedli túto nehnuteľnosť ani na štát, ani na žalovanú a žalovaná napriek tomu na tejto parcele zriadila a postavila tenisový areál.

Sťažovateľ sa ešte svojou sťažnosťou z 19. novembra 2007 obrátil na predsedu okresného súdu z dôvodu, že *„od podania žaloby uplynulo 13 rokov a do dnešného dňa nie je právoplatne vo veci rozhodnuté domnievam sa, že sa jedná o prietahy v konaní a že súd nevyužil všetky možnosti na urýchlené vyriešenie súdneho sporu“*, pričom žiadal, aby sa

„urobili všetky kroky k tomu, aby vec bola v čo najkratšom čase právoplatne rozhodnutá“. Odpoveď na túto sťažnosť však sťažovateľ nedostal.

Podstata námietok sťažovateľa spočíva v jeho názore, že nekonaním okresného súdu vo veci v dlhšom časovom úseku došlo k prietahom takej intenzity, závažnosti a rozsahu, že ich nemožno kvalifikovať inak, ako zbytočné prietahy, v dôsledku čoho došlo postupom zo strany okresného súdu k porušeniu základného práva sťažovateľa upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, keďže sa sťažovateľ domnieva, že konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. 15 C 289/1994 prebieha neprimerane dlho, t. j. už viac ako 13 rokov. Sťažovateľ žiada aj primerané finančné zadosťučinenie v sume 100 000 Sk a náhradu trov konania.

Sťažovateľ preto navrhol, aby ústavný súd vydal tento nález:

„Právo sťažovateľa F. T., zaručené čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky na konanie bez zbytočných prietahov konaním Okresného súdu Košice 1., pôvodne pod č. 15 C 792/94, t. č. pod č. k. 15 C 289/94 porušené bolo.

Ústavný súd Slovenskej republiky prikazuje Okresnému súdu Košice 1., aby konal vo veci vedenej pod sp. zn. 15 C 289/94.

Sťažovateľovi sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100 000,- Sk, ktoré je Okresný súd Košice I. povinný zaplatiť sťažovateľovi do 3 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

Sťažovateľovi sa priznáva náhrada trov konania.“

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval 12. júna 2008 a uznesením č. k. I. ÚS 210/08-9 ju prijal na ďalšie konanie. Po prijatí sťažnosti vyzval právnu zástupkyňu sťažovateľa a predsedu okresného súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedu okresného súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadril aj k prijatej sťažnosti. Právna zástupkyňa sťažovateľa a predseda okresného súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, preto ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho

sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

Vo vyjadrení predsedu okresného súdu č. Spr. 2364/05 zo 16. októbra 2008, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 23. októbra 2008, je uvedené:

„Po právnej stránke vec nie je náročná. Je však náročná po stránke skutkovej.

V konaní vystupuje na strane žalobcov viacej subjektov, z ktorých v priebehu konania niekoľkí zomreli, a preto bolo potrebné čakať na výsledky dedičských konaní. Na objektívne zistenie skutkového stavu bolo potrebné nariadiť znalecké dokazovanie. Tieto skutočnosti a tiež zmeny v osobe zákonnej sudkyne značne prispeli k predĺženiu konania.“

Ústavný súd z tohto vyjadrenia predsedu okresného súdu a zo súvisiaceho súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 15 C 289/94 zistil tento priebeh a stav konania:

„... Sťažovateľ spolu s ďalšími 23 žalobcami ... podal na tunajšom súde 3. októbra 1994 žalobu proti žalovanému..., o odstránenie neoprávnenej stavby postavenej na ich pozemku...“

Uznesením z 27. júla 2000 okresný súd pripustil do konania na strane žalovaného Mesto K.

Prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 27. septembra 2000.

Ďalšie pojednávanie sa uskutočnilo 16. októbra 2003.

Uznesením z 28. júla 2004 okresný súd pripustil do konania na strane žalovaných ďalšieho účastníka T., s. r. o., K.

Od 11. novembra 2004 boli viaceré veci na základe uznesenia č. k. 15 C 289/94-150 na účely znaleckého dokazovania spojené na spoločné konanie pod sp. zn. 15 C 289/94.

Uznesením č. k. 15 C 289/94-150 z 11. novembra 2004 bolo vo veci nariadené znalecké dokazovanie.

Znalec prevzal spis sp. zn. 15 C 289/94 na vypracovanie posudku 11. apríla 2005.

Znalec vzhľadom na náročnosť znaleckej úlohy 4. júla 2005 požiadal o predĺženie lehoty na vypracovanie posudku do 30. septembra 2005.

Dňa 27. septembra 2005 znalec požiadal o predĺženie lehoty o ďalších 60 dní.

Okresný súd predĺžil znalcovi lehotu na vypracovanie posudku do 30. novembra 2005.

Znalec posudok doručil okresnému súdu až 2. januára 2006.

Dňa 11. januára 2006 bol znalecký posudok a uznesenie o priznaní znalečného znalcovi doručené všetkým účastníkom konania.

Uznesením č. k. 15 C 289/94-261 z 25. mája 2006 okresný súd nariadil znalecké dokazovanie znalkyňou na ocenenie vecného bremena.

K predloženému znaleckému posudku žalovaní predložili písomné stanovisko, v ktorom namietali množstvo nedostatkov v znaleckom posudku.

Ďalšie pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 2. marca 2007, ktoré bolo odročené za účelom doplnenia dokazovania na 3. apríl 2007. Toto pojednávanie sa však neuskutočnilo pre neprítomnosť predvolanej znalkyne.

Ďalšie pojednávania vo veci sa uskutočnili 3. mája 2007, 3. júla 2007, 25. januára 2008, 29. februára 2008 a 16. mája 2008.

Dňa 16. mája 2008 bola predmetná vec vylúčená na samostatné konanie a znova vedená pod sp. zn. 15 C 792/94.

Okresný súd vo veci meritórne rozhodol 7. augusta 2008, rozsudok bol expedovaný 6. októbra 2008 a dosiaľ nenadobudol právoplatnosť.

Prehľad úkonov okresného súdu ním vykonaných v konaní vyplývajúci zo spisu sa zhoduje s tým, čo vyplýva zo zistení ústavného súdu. Pri celkovom hodnotení prieťahov konania však ústavný súd bral do úvahy celú dokumentáciu obsiahnutú v predložených spisoch a všetky okolnosti, ktoré z nej vyplývali.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd,

alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti síce zároveň nenamietal aj porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Ústavný súd však v tejto súvislosti konštatuje, že si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote. Z uvedeného dôvodu nemožno v obsahu týchto práv vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 20/02).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľa.

Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, predmetom konania vedeného okresným súdom je rozhodovanie o nároku žalobcov na odstránenie neoprávnenej stavby, resp. alternatívne o zriadení vecného bremena proti odporkyni. Vzhľadom na nutnosť nariadenia znaleckého dokazovania, ako aj so zreteľom na vstupovanie ďalších účastníkov do konania v súvislosti s právnym nástupníctvom po zomrelých žalobcoch možno napadnuté konanie považovať po vecnej stránke za zložitejšie. Samotnú skutkovú zložitosť (na ktorú poukázal vo svojom vyjadrení k sťažnosti zo 16. októbra 2008 aj predseda okresného súdu) však nemožno dávať do súvislosti s dlhotrvajúcou nečinnosťou okresného súdu. Po právnej stránke ide o vec, ktorá patrí k štandardnej agende všeobecných súdov a ktorá nie je právne zložitá, ako to už aj skonštatoval ústavný súd vo svojom náleze č. k.

II. ÚS 200/05-19 z 15. marca 2006, „... pretože výklad a používanie platnej právnej úpravy sú stabilizované v judikatúre vyšších súdov.“

Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priesťahom, a tým aj k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd pri preskúmaní spisu nezistil žiadnu okolnosť, ktorou by sťažovateľ prispel k zbytočným priesťahom v konaní.

Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného okresného súdu. Pri skúmaní skutočnosti, či v dôsledku jeho postupu došlo k porušeniu uvedeného základného práva, ústavný súd zistil, že to tak je, a to napriek skutočnosti, že plynulému postupu nebránila žiadna zákonná prekážka v konaní (II. ÚS 3/00, III. ÚS 46/04). Ústavný súd zároveň pri posudzovaní prihliadal aj na § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Z dosiaľ vykonaných úkonov súdu vyplýva, že okresný súd bol v spore, v ktorom bol sťažovateľ v postavení navrhovateľa, v podstate nečinný. Nečinnosť okresného súdu charakterizuje konanie vedené pod sp. zn. 15 C 289/94 (predtým vedené pod sp. zn. 15 C 792/94) ako celok, a preto ústavný súd nepovažuje za potrebné hodnotiť sporadické úkony súdu (nariadenie pojednávania po 6 rokoch, nariadenie znaleckého dokazovania po viac ako 10 rokoch atď.).

Argumentáciu okresného súdu spočívajúcu v poukazaní na nutnosť zisťovania výsledkov dedičských konaní z dôvodu úmrtí niekoľkých žalobcov a na potrebu nariadenia znaleckého dokazovania, ako aj zmenu zákonnej sudkyne, ktoré mali prispieť k celkovej dĺžke konania, ústavný súd neakceptoval. Uvedené skutočnosti jednotlivito ani vo vzájomnej spojitosti nemôžu odôvodňovať celkovú neprimeranú dĺžku posudzovaného súdneho konania, ktoré doteraz, t. j. od podania návrhu na začatie konania 3. októbra 1994 až do

vyhlásenia rozsudku 7. augusta 2008, predstavuje takmer štrnásť rokov, pričom rozsudok dosiaľ nenadobudol právoplatnosť.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94 (predtým vedenom pod sp. zn. 15 C 792/94) došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Aj napriek zisteniu ústavného súdu, že došlo k porušeniu základného práva s'ťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy okresným súdom, neprikázal mu, aby vo veci sp. zn. 15 C 289/94 konal bez zbytočných priet'ahov, vzhľadom na to, že táto povinnosť mu už bola uložená nálezom ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 44/07 z 21. júna 2007 (m. m. IV. ÚS 187/05).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa s'ťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'účinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'účinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný vyplatiť ho s'ťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Cieľom primeraného finančného zadost'účinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý

vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Keďže ústavný súd rozhodol, že bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, zaoberal sa aj jeho žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Sťažovateľ žiadal, aby mu bolo priznané primerané finančné zadosťučinenie v sume 100 000 Sk, poukazujúc najmä na dlhotrvajúcu právnu neistotu.

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Zohľadňujúc predovšetkým obdobie, v ktorom došlo k zbytočným priesťahom, zložitosť veci, správanie sťažovateľa ako účastníka konania a povahu prerokovanej veci, ktorá je predmetom posudzovaného konania, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade bude pre sťažovateľa priznanie finančného zadosťučinenia v sume 40 000 Sk primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (§ 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou JUDr. Ľ. V. Ústavný súd priznal úhradu za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a spísanie sťažnosti a jej podanie) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení vyhlášky č. 279/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to v sume 3 358 Sk (za jeden úkon právnej služby) a 2-krát 201 Sk režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky). Úhrada bola priznaná v celkovej sume 7 118 Sk.

Podanie právnej zástupkyne sťažovateľa obsahujúce jeho vyjadrenie k vhodnosti ústneho pojednávania doručené ústavnému súdu 3. októbra 2008 nevyhodnotil ústavný súd

vzhľadom na jeho obsah (absencia ústavnoprávneho aspektu) ako podanie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. novembra 2008